

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-100>

УДК 336.025(477)

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗОВНІШНІХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY AND ENSURING TRANSPARENCY OF THE USE OF EXTERNAL FINANCIAL RESOURCES IN THE NATIONAL ECONOMY

Галустьян Роберт Олексійович

аспірант кафедри,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6640-7645>

Galustian Robert

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

У статті проведено дослідження зовнішніх джерел фінансових ресурсів у національній економіці. У цій роботі представлено дослідження зовнішніх фінансових ресурсів в національній економіці. Результати показують, що обсяг коштів, отриманих у вигляді міжнародних кредитів, іноземних інвестицій, надходжень від вторинних доходів, міжнародних офіційних кредитів та комерційних кредитів, збільшився за період з 2020 по 2022 рр. Для поповнення державної скарбниці за рахунок надходжень до державного бюджету від інвестицій необхідно сприяти їх залученню, створювати сприятливі умови для інвесторів та розвивати внутрішню інвестиційну активність. Поповнення державних ресурсів за рахунок вторинних надходжень до державного бюджету потребує комплексного підходу та поєднання різних заходів. Цільове використання коштів, що надходять до державного бюджету від міжнародних запозичень, забезпечить економічне зростання, покращить якість життя населення та підвищить міжнародну конкурентоспроможність країни. Доступ до позик від міжнародних фінансових організацій може стати ефективним інструментом національного розвитку. Управління використанням надходжень до державного бюджету від міжнародних державних та комерційних кредитів може допомогти досягти ефективних результатів у сфері економічного та соціального розвитку. Оцінка ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів дозволила визначити, що ці ресурси використовуються неефективно і не сприяють розвитку різних секторів економіки та досягненню стратегічних цілей країни. Уповільнення темпів зростання ВВП відображає неефективне використання зовнішніх фінансових ресурсів держави, що свідчить про нераціональне управління цими фінансовими ресурсами та не гарантує сталого економічного розвитку, зниження доходів та якості життя населення. Зростання інфляції негативно впливає на ефективність використання державою зовнішніх фінансових ресурсів. Від'ємне співвідношення між експортом та імпортом свідчить про те, що зовнішні фінансові ресурси держави використовуються неефективно, що економіка має проблеми й потребує зовнішньої допомоги.

Ключові слова: зовнішні фінансові ресурси держави, інфляція, ВВП, міжнародні кредити, експорт, імпорт, ефективність використання фінансових ресурсів держави, надходження від вторинних доходів, міжнародні офіційні кредити, комерційні кредити.

The article examines external sources of financial resources in the national economy. This work presents a study of external financial resources in the national economy. The results show that the volume of funds received in the form of international loans, foreign investments, income from secondary income, international official loans and commercial loans increased from 2020 to 2022. To replenish the state treasury at the expense of revenues to the state budget from investments, it is necessary to promote their attraction, create favourable conditions for investors and develop domestic investment activity. Replenishment of state resources at the expense of secondary revenues to the state budget requires a comprehensive approach and a combination of various measures. Targeted use of the funds coming to the state budget from international loans will ensure economic growth, improve the quality of life of the population and increase the country's international competitiveness. Access to loans from international

financial organizations can become an effective tool for national development. Management of the use of revenues to the state budget from international state and commercial loans can help achieve effective results in the field of economic and social development. The evaluation of the effectiveness of the use of external financial resources made it possible to determine that these resources are used inefficiently and do not contribute to the development of various sectors of the economy and the achievement of the country's strategic goals. The slowdown in GDP growth reflects the inefficient use of external financial resources of the state, which indicates the irrational management of these financial resources and does not guarantee sustainable economic development, a decrease in income and quality of life of the population. The growth of inflation harms the effectiveness of the state's use of external financial resources. The negative ratio between export and import indicates that the external financial resources of the state are used inefficiently, and that the economy has problems and needs external assistance.

Keywords: external financial resources of the state, inflation, GDP, international loans, export, import, efficiency of use of financial resources of the state, income from secondary income, international official loans, commercial loans.

Постановка проблеми. Сектор державних фінансів є критично важливим аспектом фінансової системи держави, контролюючи майже 80% усіх фінансових ресурсів і об'єднуючи різні фінансові установи. Зважаючи на його важливість, існує нагальна потреба в регулярній оцінці ефективності використання фінансових ресурсів. Оцінка ефективності та забезпечення прозорості використання зовнішніх фінансових ресурсів у національній економіці є необхідними для забезпечення стабілізації та розвитку економічного потенціалу країни. Важливо мати чітку систему контролю та аудиту за використанням цих ресурсів, щоб уникнути їх неправильного або неефективного використання. Без такого контролю можливе виникнення корупції, зловживань та інших проблем, що можуть шкодити економіці та суспільству в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями дослідження ефективності використання залучених фінансових ресурсів в національну економіку займалися вчені та дослідники протягом тривалого часу. Коломбо О. [3], Емері М. і Флора К. [6] дослідили ефективність використання дефіцитних ресурсів. Крім того, Емері М. і Флора К. [6], Чо С. Й. та Лі К. [2] досліджували ефективність практичного застосування обмежених фінансових ресурсів. Коломбо О. у своїй роботі [3] дослідив рамки, за допомогою яких організаційний і регуляторний тиск зацікавлених сторін впливає на впровадження виробничих практик, репутацію фірми, екологічні та фінансові результати. Гей Дж., Нозава В., Ягі М., Фуджі Х. та Манагі С. [17] показали, що прозорість щодо інформації має позитивний зв'язок з ефективністю на помірному рівні розкриття інформації, а не на високому чи низькому рівнях.

Українські вчені також досліджували питання ефективності залучання та забез-

печення прозорості використання зовнішніх фінансових ресурсів. Так, Білан І., Рубанов П., Васільєва Т. А. та Леонов С. [1] виявили, що в процесі розвитку індустрії 4.0 використання альтернативних фінансів також має високу ефективність. На основі аналізу впливу факторів на розвиток альтернативного фінансування було сформульовано п'ять гіпотез щодо залежності обсягу залучених коштів через онлайн-платформи від кількісних характеристик відповідних факторів. Подібне дослідження провели Довгий С., Небрат В., Свириденко Д. та Бабійчук С. [5], Мегіц Н., Алієв С. Т., Пустовхар С., Білялов, Т. та Прокопенко О. [8], Соколик Л., Ніконенко У., Штець Т., Калінін А. та Дорош І. [16].

У розвиток даних досліджень, перед науковцями постало питання виявлення механізмів забезпечення прозорості використання залучених фінансових ресурсів. Школьник І., Козьменко О., Новацький Р. та Мерщій Б. [14] проаналізували, чи докладають країни зусиль для підвищення фіскальної прозорості та чи впливає фіскальна прозорість на ефективність уряду та ефективність державних витрат. При цьому, були використані два канали – непрямий та прямий вплив на ефективність. Подібні дослідження провели Натє С., Ставітський А. та Харламова Г. [10], Слухай С., Демиденко Л., Наконечна І. та Борщенко Т. [15]. Вони довели, що певною мірою прозорість може впоратися з поведінковими упередженнями й покращити ефективність ціноутворення та ринку, однак стратегічні обмеження більш серйозні. Забезпечення прозорості використання фінансових ресурсів на рівні міністерств та відомств досліджував у своїй роботі С. Прокопів [12]. Доведено, що прозорість використання ресурсів впливає на ефективність функціонування всіх систем країни. Руйєр Е., Детьєнн Ф., Бейкер М., Грофф Дж. та Мейєр А. Дж. [13]

дослідили фактори забезпечення прозорості використання фінансових ресурсів та наслідки порушення прозорості. Ладиченко В. та Головка Л. [7] визначили, що інформаційна прозорість розкриття урядом інформації про навколишнє середовище може сприяти корпоративному захисту навколишнього середовища, забезпечуючи підтримку прийняття державними рішеннями екологічного врядування, активність екологічних неурядових організацій та участь широкої громадськості в екологічних питаннях.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатньо розвинену теоретичну базу досліджень ефективності використання залучених фінансових ресурсів в національну економіку, залишаються маловивченими питання щодо формування алгоритму управління цими ресурсами з метою забезпечення стійкого економічного розвитку країни та макрофінансової стабільності в умовах війни. Відсутність досвіду щодо ефективного управління залученими фінансовими ресурсами призводить до зниження доходів населення, погіршення якості життя громадян, що в свою чергу впливає на рівень довіри населення до урядових структур.

Мета статті. Зробити оцінку ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів у національній економіці та дослідити забезпечення прозорості їх використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові ресурси національної економіки забезпечують грошові потоки у процесі відтворення та у сфері соціального обслуговування шляхом взаємодії державних та місцевих структур, організацій у виробничому та секторі послуг, а також домашніх господарств. Цей процес, відомий як фінансове забезпечення, є двостороннім процесом формування та використання фінансових ресурсів. Фінансові ресурси, які має економіка, виступають як основне джерело коштів для фінансово-господарської діяльності ринкових суб'єктів, розширення та модернізації виробництва, вирішення соціальних проблем та підвищення якості життя населення. У той самий час ці процеси забезпечують безперервне відтворення фінансових ресурсів у економічній системі. Цей безперервний процес відтворення (що включає виробництво, обмін, розподіл та споживання) призводить до створення та збільшення обсягів кінцевого продукту.

Держава здійснює використання податкових та неподаткових доходів для інвестування

у виробництво соціальних благ та послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальне забезпечення, а також для погашення внутрішніх та зовнішніх державних зобов'язань та створення страхових та резервних фондів.

Державні фінансові ресурси формуються органами влади з метою задоволення макроекономічних фінансових потреб. Власні фінансові ресурси виникають у державних органів на національному, регіональному, районному та місцевому рівнях завдяки податковим надходженням, комерційному використанню державного майна та одержанню плати за надання послуг. Ці ресурси перетворюються на власні доходи бюджетів і додаються на державні резерви. Залучені фінансові ресурси державних органів є безоплатними та безповоротними надходженнями від фізичних та юридичних осіб, безоплатні трансферти з бюджетів вищих рівнів та позабюджетних фондів. Безоплатні фінансові ресурси можуть бути надані на міждержавному рівні. Поворотні та платні фінансові ресурси державних органів формуються шляхом отримання державних внутрішніх позик, бюджетних кредитів, банківських позик та державних позик на міжнародних фінансових ринках. Державні фінансові ресурси формуються шляхом використання таких джерел:

- податкові надходження та збори, одержувані від громадян та організацій;
- доходи, отримані від комерційного використання та продажу державної власності.
- надходження від продажу золотовалютних резервів країни;
- емісія та продаж облігацій державної позики на відкритому фінансовому ринку;
- доходи від надання платних державних послуг;
- фінансові кошти, отримані від зовнішніх та внутрішніх позик;
- надходження від юридичних та фізичних осіб за добровільним принципом.

Основними видами державних фінансових ресурсів є:

- кредити, надані Міжнародним валютним фондом (МВФ) та іншими міжнародними організаціями, а також внутрішні кредити, що надаються Центральним банком;
- податки, що стягуються з населення та організацій;
- відрахування до позабюджетних фондів;
- платежі населення до місцевих бюджетів;
- інші джерела фінансування.

Фінансові ресурси суспільства виходять із трьох елементів вартості суспільного продукту, проте їхня участь різниться залежно від конкретного елемента. Фінанси впливають на суспільне відтворення через кілька напрямків: фінансове забезпечення відтворювального процесу, фінансове регулювання економічних та соціальних процесів та фінансове стимулювання економіки.

Фінансові джерела поділяються на дві категорії: джерела на макрорівні (рівень держави) та джерела на мікрорівні (рівень підприємства). Найзначнішим джерелом фінансових ресурсів є вартість валового внутрішнього продукту (ВВП) країни, що складається з капіталу, заробітної плати та прибутку. Заробітна плата та прибуток є основними джерелами фінансових ресурсів на макрорівні. Заробітна плата, що представляє особистий дохід працюючого населення, зазвичай у формі заробітної плати, постає як джерело фінансових ресурсів у трьох напрямках: податки (які мають бути сплачені із заробітної плати), страхові платежі та інші внески (такі як внески до профспілок, спеціальних фондів та т. д.). Таким чином, заробітна плата бере участь у створенні фінансових ресурсів на макрорівні. Прибуток – основне джерело фінансових ресурсів.

Джерелами фінансових ресурсів на макрорівні є:

- ВВП (перша група фінансових джерел);
- доходи від зовнішньоекономічної діяльності;
- національне багатство;
- залучені (позикові) ресурси.

Обсяг фінансових ресурсів переважно залежить від обсягу валового внутрішнього продукту (ВВП), створюваного країною. Номінальна величина цих ресурсів також залежить від рівня цін та співвідношення різних компонентів суспільного продукту, особливо від необхідного та додаткового продукту. Чим більший додатковий продукт, тим більші фінансові ресурси. Збільшення фінансових ресурсів також може відбуватись завдяки підвищенню вартості основних фондів за рахунок зміни амортизаційних норм або переоцінки цих фондів.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) виходить за межі економічних показників і стає інструментом оцінки ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів країни. ВВП визначає загальний обсяг виробництва товарів і послуг в країні за певний період і є одним із ключових показників економічного

розвитку (рис. 1). Для багатьох країн світового співтовариства залучення зовнішніх фінансових ресурсів є важливою складовою ефективною державної політики. Розвиток економіки, інфраструктури, соціальної сфери чи науково-технічного потенціалу можливий завдяки зовнішньому фінансуванню. Проте, важливо правильно використовувати ці ресурси та збалансувати їх використання з місцевими фінансовими можливостями. ВВП може виступати як показник ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів держави, оскільки він дозволяє збільшити обсяг виробництва та доходів, що генеруються за допомогою ресурсів, вкладених у розвиток країни.

Дослідженням встановлено, що обсяги ВВП за 2020–2022 рр. збільшились на 24%. Це свідчить про успішне володіння та використання зовнішніх фінансових ресурсів на різноманітні цілі. Проте, важливо також отримати не лише збільшення обсягів ВВП, а й структуру економічного зростання. Якщо зовнішні фінансові ресурси використовуються на неефективні програми, це може призвести до некоректних результатів у вигляді зростання ВВП, але недосягнення справжнього розвитку країни.

Основним об'єктом бюджетного перерозподілу є національний дохід, іноді частина національного багатства. Національний дохід – частина валового суспільного продукту без матеріальних витрат за виробництво. Національне багатство – сукупність створених працею і накопичених матеріальних благ, які має суспільство. Доходи від зовнішньоекономічної діяльності – це ввізні та вивізні мита, збори, платежі, інші надходження від зовнішньоекономічної діяльності, спеціальні антидемпінгові та компенсаційні мита, відсотки за несвоєчасне виконання (невиконання) зобов'язань країн з перерахування сум від розподілу мит, офшорні збори, збори та платежі.

Залучені фінансові ресурси органів державної влади – це зовнішні безоплатні та безповоротні надходження від фізичних та юридичних осіб, безоплатні трансферти з вищих бюджетів, позабюджетних фондів першого та другого рівнів бюджетної системи. Безоплатно фінансові ресурси можуть надаватися і на міждержавному рівні. На зворотній та платній основі формуються позикові фінансові ресурси органів державної влади у формі державних внутрішніх позик, бюджетних кредитів, банківських позик, державних запозичень на світовому фінансовому ринку.

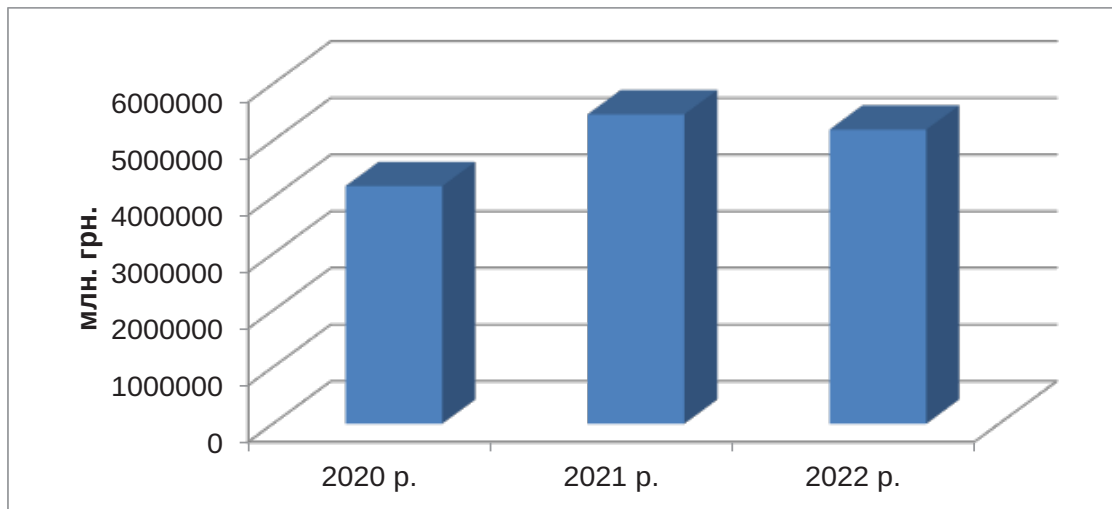

Рис. 1. Динаміка номінального ВВП, за 2020–2022 рр.

Джерело: складено автором за [4]

У сучасних умовах надзвичайно важливою є проблема поповнення фінансових ресурсів держави. Одним зі значущих джерел поповнення державного бюджету є надходження від інвестицій (рис. 2). Одним з інструментів залучення інвестицій є створення комфортних умов для інвесторів. Для цього необхідно вдосконалювати законодавство у сфері інвестицій, зменшувати бюрократичні бар'єри та забезпечувати надійний захист прав інвесторів. Крім того, важливо розвивати інфраструктуру країни, зокрема транспортну, енергетичну та комунікаційну, щоб забезпечити зручний доступ до ринків збуту та сировини. Іншим важливим аспектом є стимулювання внутрішніх та зовнішніх інвестицій через роз-

робку та реалізацію спеціальних інвестиційних програм. Такі програми можуть передбачати податкові пільги, фінансову підтримку, гарантії держави та інші заходи, спрямовані на залучення інвестицій у пріоритетні сектори економіки.

За результатами дослідження можемо зробити висновок, що обсяги іноземних інвестицій в національну економіку за 2020–2022 рр. збільшилися на 35,4%. Інвестиції в економіку країни сприяють стимулюванню її розвитку, створенню нових робочих місць та підвищенню життєвого рівня населення.

Поповнення фінансових ресурсів держави від вторинних доходів (рис. 3) вимагає від уряду ефективного контролю за справедлив-

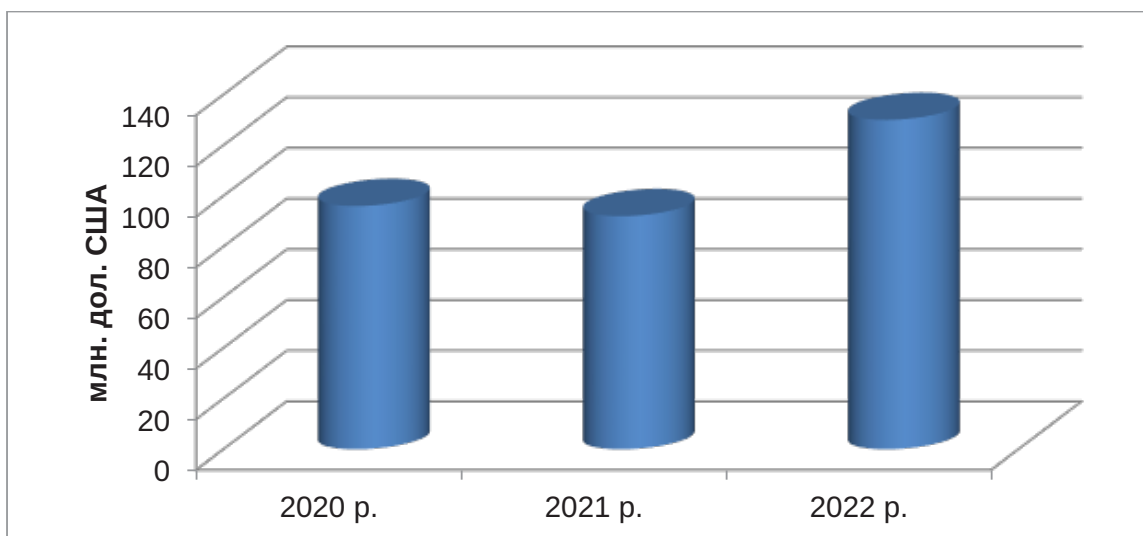

Рис. 2. Динаміка обсягу іноземних інвестицій в національну економіку України

Джерело: складено автором за [11]

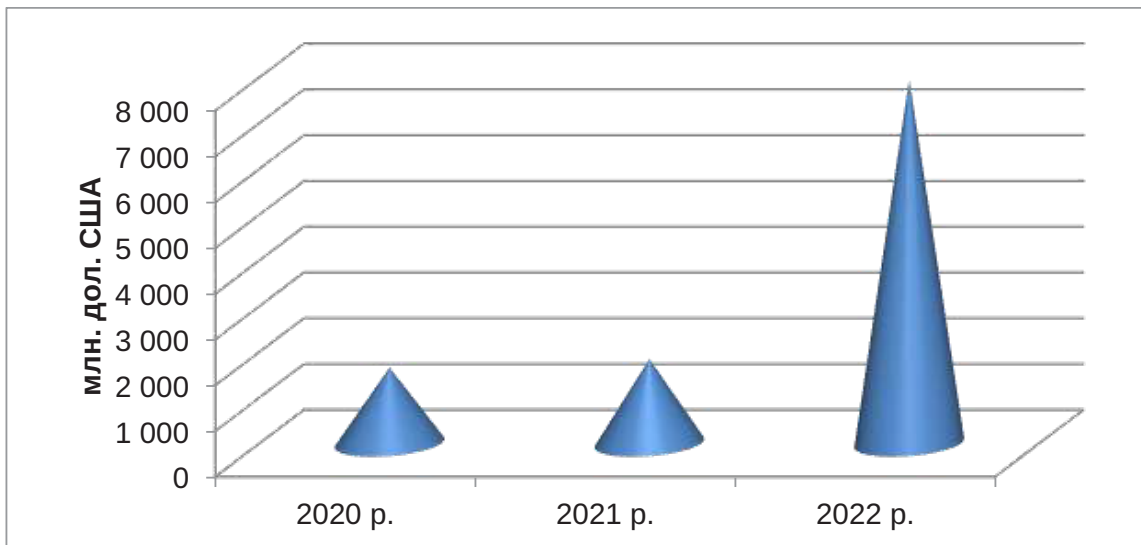

Рис. 3. Динаміка надходжень до бюджету України від вторинних доходів

Джерело: складено автором за [11]

вим стягненням податків та зборів, боротьби з тіньовою економікою та удосконалення податкової системи. Крім того, важливою складовою поповнення фінансових ресурсів є ефективне використання державних коштів та боротьба з корупцією у сфері управління фінансами. Тільки за умови прозорого та відповідального використання державних коштів можна говорити про успішну фінансову політику країни.

За останні три роки (2020–2022 рр.) спостерігається стрімке збільшення (на 6288 млн. дол. США) надходжень до бюджету України від вторинних доходів. Така тенденція свідчить про збільшення обсягів податкових надходжень і підвищення ефективності фінансової політики держави.

Одним із важливих джерел фінансування державного бюджету України є міжнародні кредити (табл. 1), які надходять у країну від міжнародних фінансових установ та держав. Цей вид фінансування відіграє значущу роль у поповненні фінансових ресурсів держави й забезпеченні виконання важливих державних програм і проєктів. Однією із переваг отримання міжнародних кредитів є можливість отримати необхідні фінансові ресурси для реалізації стратегічних проєктів та реформ, які допоможуть поліпшити економічну ситуацію в країні. Крім того, міжнародні кредити нерідко надаються за більш вигідними умовами, ніж внутрішні кредити, що дозволяє знизити фінансове навантаження на державний бюджет. Надходження коштів від міжнародних кредитів може бути спрямовано на реалізацію

різноманітних заходів, таких як інфраструктурні проєкти, програми соціального захисту населення, підтримка сільського господарства та інші сфери, що є пріоритетними для держави. Це сприяє збільшенню інвестиційного потенціалу країни та створенню сприятливих умов для розвитку бізнесу. Проте слід зазначити, що використання міжнародних кредитів потребує відповідального підходу та контролю з боку уряду, оскільки невідповідальне використання цих коштів може призвести до збільшення зовнішнього боргу країни (рис. 4) та фінансових труднощів у майбутньому.

Як видно з рисунку 4, протягом 2022–2022 рр. спостерігалось зростання державного боргу України на 33%, що свідчить про неефективне використання коштів, які надійшли у країну від міжнародних фінансових установ та держав.

Поповнення фінансових ресурсів держави від надходжень до державного бюджету від позик міжнародних фінансових організацій є важливим джерелом фінансування для розвитку країни (табл. 1). Міжнародні фінансові організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку, надають країнам позики за сприянням у реформуванні економіки, залученні інвестицій та забезпеченні стійкого економічного зростання. Ці кошти можуть бути використані для розвитку галузей енергетики, транспорту, сільського господарства та інших галузей, які мають стратегічне значення для країни. Проте позики від міжнародних фінансових організацій потрібно

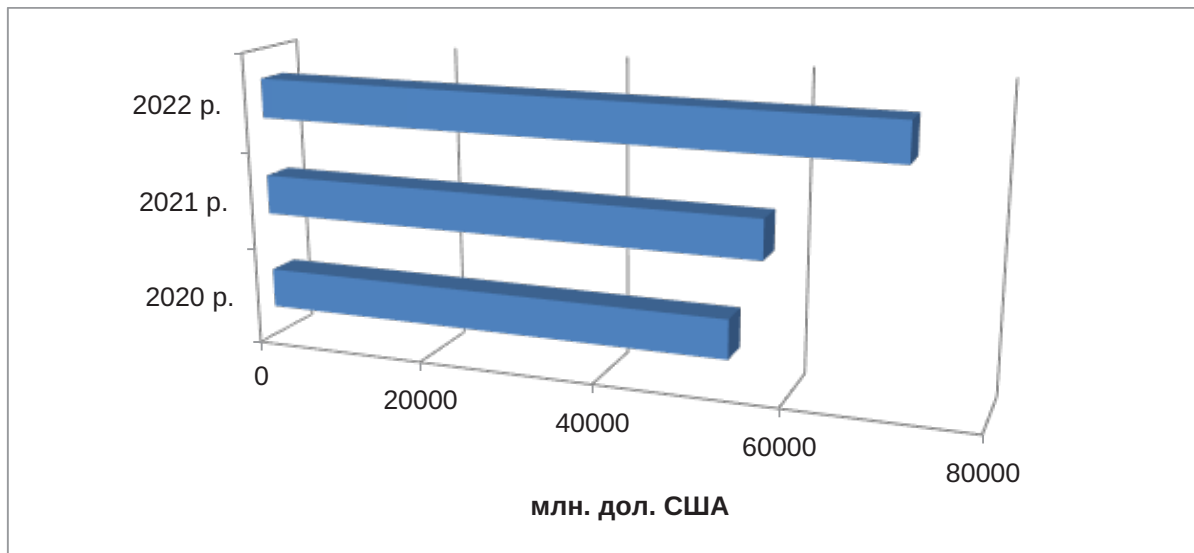

Рис. 4. Динаміка обсягів зовнішнього боргу України

Джерело: складено автором за [11]

повертати, тому необхідно ретельно планувати витрати з урахуванням можливостей їхнього погашення. Також важливо забезпечити ефективне використання позичених коштів та запобігти їхньому недофінансуванню або зловживанню. Загальне подання позик від міжнародних фінансових організацій допомагає зміцнити фінансову стабільність держави, залучити зовнішні інвестиції та сприяти її економічному розвитку.

Україна активно залучає фінансові ресурси шляхом отримання міжнародних офіційних і комерційних позик (табл. 1). Ці кошти забезпечують державний бюджет необхідними ресурсами для фінансування різноманітних програм та проєктів. Міжнародні офіційні позики надходять від міжнародних фінансових установ, таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку. Ці позики надаються за певними умовами, які зазвичай пов'язані з реформами та політичними зобов'язаннями країни-отримувача. Такі позики потрібно повертати з відсотками, тому необхідно обережно планувати їхнє використання. Комерційні позики, своєю чергою, надходять від приватних банків та фінансових установ, які готові вкласти свої кошти в розвиток країни. Ці позики зазвичай мають вищі відсоткові ставки порівняно з офіційними, проте їх можна використовувати для швидкого фінансування важливих проєктів та програм. Важливо мати баланс між рівнем залучених офіційних та комерційних позик, оскільки недостатня увага до цього питання може призвести до зростання державного

боргу та проблем з погашенням заборгованості. Також важливо ефективно використовувати ці кошти для стимулювання економічного зростання та соціального розвитку країни.

Розрахунки динаміки позикових зовнішніх фінансових ресурсів до національної економіки показали, що збільшились обсяги кредитів за 2020–2022 рр. на 795 млрд. грн., позики міжнародних фінансових організацій на 657 млрд. грн., офіційні позики на 139 млрд. грн., проте зменшились обсяги комерційних позик на 0,71 млрд. грн. Збільшення позик міжнародних фінансових організацій сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку та сприяє залученню нових технологій та найкращих практик у різних галузях економіки.

Ефективне використання зовнішніх фінансових ресурсів держави є важливою складовою економічної політики країни. При оцінюванні використання зовнішніх фінансових ресурсів, прозорість має першорядне значення. Одним зі способів оцінки якості використання фінансових ресурсів є їх ефективність. Це можна оцінити на основі того, наскільки добре використовуються ресурси та чи досягають вони запланованої мети. Однак слід зазначити, що часто виникають зовнішні збої, які можуть вплинути на ефективне використання фінансових ресурсів, наприклад, зміна термінів доставки або цін на товари та ресурси. Ці перешкоди можуть перешкоджати здатності точно оцінити ефективність зовнішніх фінансових ресурсів.

Таблиця 1

Динаміка позикових зовнішніх фінансових ресурсів до національної економіки, млрд грн

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміна 2022 р. до 2020 р.
Кредити	548,30	554,65722	1343,30	795,00
Позики міжнародних фінансових організацій	443,31	463,17	1100,26	656,94
Офіційні позики	43,90	40,75	182,66	138,76
Комерційні позики	61,09	50,74	60,38	-0,71

Джерело: складено автором за [11]

Тим не менш, для оцінки ефективності цих ресурсів можна використовувати різні підходи, при цьому фінансові публікації часто дають цінну інформацію. Для визначення ефективності такого використання існують різні методи, які допомагають оцінити результативність цього процесу. Один із методів полягає в аналізі показників економічної діяльності, які відображають використання зовнішніх фінансових ресурсів: дослідження темпів зростання ВВП, обсягів експорту та імпорту, рівня інфляції та інші показники, які показують ефективність використання зовнішніх ресурсів для стимулювання економічного розвитку країни (табл. 2).

Темпи зростання ВВП є показником ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів держави. ВВП збільшується як сукупність вартості всіх товарів і послуг, що виробляються в країні за певний період часу. Зростання ВВП сприяє збільшенню виробництва і доходів у країні, що може бути досягнуто за рахунок використання зовнішніх фінансових ресурсів. Зовнішні фінансові ресурси включають фінансову допомогу, кредити, інвестиції та інші форми фінансової підтримки, які надаються із-за кордону. Використання цих ресурсів сприяє зростанню ВВП за рахунок збільшення обсягів виробництва, розширення інфраструктури, покращення технологічного рівня та інновацій.

Рівень інфляції є одним із ключових показників ефективності використання зовнішніх

фінансових ресурсів держави. Інфляція впливає на номінальну вартість коштів, що виділяються на інвестиційні проекти або витрати державного бюджету.

Україна є учасником світового ринку та веде активну зовнішню торгівлю з іншими країнами. Обсяги експорту та імпорту відображають товари та послуги, які країна продає та закуповує за кордоном. Ці показники є рейтинговими для оцінки ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів держави.

Аналіз використання зовнішніх фінансових ресурсів України показав неефективне використання наданих коштів. Ефективність використання зовнішніх фінансових ресурсів залежить від правильного управління ними. Зниження темпів зростання ВВП на 10 пунктів вказує на недоцільність використання зовнішніх ресурсів, що призводить до збільшення боргового навантаження, зниження конкурентоспроможності економіки та інших негативних наслідків.

Зменшення обсягів експорту на 4244 млн. дол. США показує, що кількість товарів і послуг, які країна продає на зовнішніх ринках зменшилась. Збільшення обсягів імпорту на 3630 млн дол.США вказує, що кількість куплених товарів за кордоном збільшилась. Підвищення обсягу імпорту свідчить про зростання внутрішнього споживання, призводить до збільшення дефіциту торговельного балансу та зменшення валютних резер-

Таблиця 2

Ефективність використання зовнішніх фінансових ресурсів України

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміна 2022 р. до 2020 р.
Імпорт, млн дол. США	51 921	69 755	55 551	3 630
Експорт, млн дол. США	45 143	63 113	40 899	-4 244
Рівень інфляції	105	110	126,6	22
Темп зростання ВВП, %	105,5236	130,1727	95,08119	-10

Джерело: складено автором за [9; 11]

вів країни, сповільнення темпів розвитку економіки.

Зростання рівня інфляції на 22 пункти негативно впливає на ефективність використання зовнішніх фінансових ресурсів держави. По-перше, інфляція зменшує сукупну прибутковість коштів, що спричиняє зменшення обсягів інвестицій у виробництво та розвиток економіки країни. Це впливає на позицію держави на міжнародних ринках та на конкурентоспроможність економіки в цілому. По-друге, інфляція призводить до підвищення цін на ресурси та послуги, що також негативно позначатися на використанні зовнішніх фінансових ресурсів держави. Збільшення витрат на ресурси призводить до перерозподілу відкритих коштів та неефективного використання цих ресурсів.

Висновки із цього дослідження і далі перспективи в цьому напрямку. Оцінка ефективності та забезпечення прозорості використання зовнішніх фінансових ресурсів у національній економіці має велике значення для управління фінансовими потоками країни. Дослідження зовнішніх джерел фінансових ресурсів у національній економіці показало, що за 2020–2022 рр. збільшились обсяги отриманих коштів у вигляді міжнародних кредитів, іноземних інвестицій, надходжень від вторинних доходів, міжнародних офіційних і комерційних позик. Поповнення фінансових ресурсів держави від надходжень до державного бюджету від інвестицій є важливим компонентом сталого економічного розвитку. Для досягнення цієї мети необхідно сприяти залученню інвестицій, створювати сприятливі умови для інвесторів та розвивати інвестиційну діяльність в країні. Поповнення фінансових ресурсів держави від надходжень до державного бюджету від вторинних доходів вимагає комплексного підходу та поєднання різних заходів. Лише за умови ефективного управління фінансами, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та інвестицій, а також боротьби з корупцією країна зможе забезпечити стабільність свого бюджету та розвиток економіки. Надходження коштів до державного бюджету від міжнародних кредитів має суттєве значення для підтримки стабільності економіки та соціального розвитку країни. Правильне використання цих ресурсів дозволить забезпечити зростання економіки, покращення якості життя громадян та підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні. Використання позик від міжнародних фінансових організацій може

бути ефективним інструментом для розвитку країни, проте важливо ретельно планувати та контролювати витрати, щоб забезпечити сталість фінансів та досягнення стратегічних цілей розвитку. Поповнення фінансових ресурсів держави від надходжень до державного бюджету від міжнародних офіційних і комерційних позик є важливим елементом фінансової стратегії країни. Необхідно ретельно планувати та контролювати використання цих коштів для досягнення ефективних результатів у сфері економіки та соціального розвитку. Оцінка ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів дала можливість визначити, що ці ресурси використовуються неефективно і не сприяють розвитку різних галузей економіки, та досягненню стратегічних цілей країни. Сповільнення темпів зростання ВВП відображають неефективність використання зовнішніх фінансових ресурсів держави, що свідчить про неправильне управління цими ресурсами й не забезпечує стійкий економічний розвиток, зниження доходів населення та погіршення якості життя громадян. Для підвищення ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів держава повинна розвивати стратегічний підхід до їх використання, виявляти пріоритетні напрями інвестування, забезпечувати стабільність та прозорість в умовах управління фінансами. Крім того, важливо забезпечити національні інтереси та потреби країни при залученні зовнішніх фінансових ресурсів. Підвищення рівня інфляції негативно впливає на ефективність використання зовнішніх фінансових ресурсів держави. Контроль інфляційних процесів та прийняття відповідних заходів може сприяти збереженню стабільності економіки та підвищенню рівня життя населення. Для підвищення ефективності використання зовнішніх фінансових ресурсів держави в умовах підвищення рівня інфляції необхідно проводити заходи щодо стимулювання інфляційних процесів: монетарна політика, фіскальна політика, реформи у сфері регулювання цін та інші заходи, спрямовані на зниження темпів інфляції. Уряд повинен стежити за динамічними обсягами експорту та імпорту, розробляти стратегії для підвищення конкурентоспроможності експортних товарів та контролювати рівень імпорту, щоб підтримувати стабільний торговий баланс та ефективно використовувати зовнішні фінансові ресурси держави. Негативне співвідношення між обсягами експорту та імпорту показує неефективне використання зовнішніх фінан-

сових ресурсів держави, проблеми в економіці та потребі в зовнішній допомозі. Потенційними напрямками подальших досліджень у цьому напрямі можна вважати наукове обґрунтування плану заходів щодо досяг-

нення позитивного балансового торговельного обороту (коли обсяг експорту перевищує обсяг імпорту), щоб сприяти збільшенню валютних резервів та підвищенню фінансової стійкості країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білан Ю., Рубанов П., Васильєва Т., Леонов С. Вплив індустрії 4.0 на фінансові послуги: Детермінанти розвитку альтернативних фінансів. *Польський журнал досліджень менеджменту*. 2019. № 1. С. 70–93.
2. Cho, S. Y., Lee, C. Managerial efficiency, corporate social performance, and corporate financial performance. *Journal of Business Ethics*. 2019. P. 467–486.
3. Colombo, O. The use of signals in new-venture financing: A review and research agenda. *Journal of Management*. 2021. No 47(1). P. 237–259.
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2024 р.)
5. Довгий С., Небрат В., Свириденко Д., Бабійчук С. Наукова освіта в епоху індустрії 4.0: виклики економічному розвитку та зростанню людського капіталу в Україні. *Науковий вісник Національного гірничого університету*. 2020. № 1. С. 146–151.
6. Emery M., Flora C. Spiraling-up: Mapping community transformation with community capital framework. *50 Years of Community Development*. 2020. No. 1. P. 163–179.
7. Ладиченко В., Головка Л. Досягнення сталого розвитку через екологічний облік та розкриття екологічної інформації: досвід України та ЄС. *Сталий розвиток в умовах євроінтеграції. Частина II*. 2019. 182 с.
8. Megits N., Aliyev S., Pustovhar S., Bielialov T., Prokopenko, O. The «Five-Helix» Model as an effective way to develop business in Industry 4.0 of selected countries. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 2022. No 9 (2), pp. 357–368.
9. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 20.03.2024 р.)
10. Nate S., Stavtyskyi A., & Kharlamova, G. Index of the Openness and Transparency of Budgeting and Financial Management of the Defence and Security Sector: Case of Ukraine. 2023. No. 15(7). DOI: <https://doi.org/10.3390/su15075617>
11. Національний банк України [НБУ зафіксував офіційний курс гривні до долара США на новому рівні та вжив низку додаткових заходів для збалансування валютного ринку та підтримки стійкості економіки в умовах війни]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/al/nbu-zafiksuvav-offitsinii-kurs-grivni-do-dolara-ssha-na-novomu-rivni-ta-vijivi-nizku-dodatkovih-zahodiv-dilya-zebalansuvannya-valyutnogo-rinku-ta-piti-2> (дата звернення: 23.03.2024 р.)
12. Prokopiv S. Testing informational inefficiency of stock price formation of Ukrainian companies-comparison between Ukrainian and Warsaw stock exchanges. URL: <https://core.ac.uk/reader/223010316/>
13. Ruijter E., Détienne, F., Baker M., Groff J., Meijer A. J. The politics of open government data: Understanding organizational responses to pressure for more transparency. *The American review of public administration*. 2020. No. 50(3). P. 260–274.
14. Shkolnyk, I., Kozmenko, O., Nowacki, R., Mershchii, B. Dependence of the state of public finances on their transparency and the level of corruption in a country. *Economics & Sociology*. 2020. No. 13(4). P. 281–296.
15. Слухай С. В., Наконечна Ю.Л., Демиденко Л.М. Роль прозорості та відкритості бюджетної інформації у процесі добровільного об'єднання територіальних громад. *Фінансові послуги*. 2019. № 1. С. 10–18.
16. Соколик Л., Ніконенко У., Штець Т., Калінін А., Дорощ, І. Оцінка політики залучення інвестицій в основні сектори економіки в контексті впровадження аспектів індустрії 4.0. *Міжнародний журнал сталого розвитку та планування*. 2022. № 17(2). С. 497–505.
17. Xie, J., Nozawa, W., Yagi, M., Fujii, H., & Managi, S. Do environmental, social, and governance activities improve corporate financial performance? *Business Strategy and the Environment*. 2019. No. 28(2). P. 286–300.

REFERENCES:

1. Bilan Y., Rubanov P., Vasyliieva T. A., Lyeonov, S. (2019). Vplyv industriyi 4.0 na finansovi posluhy: determinanty rozvytku al'ternatyvnykh finansiv [The influence of industry 4.0 on financial services: Determinants of alternative finance development]. *Polish Journal of Management Studies*, no. 1, pp. 70–93.

2. Cho, S. Y., & Lee, C. (2019). Managerial efficiency, corporate social performance, and corporate financial performance. *Journal of Business Ethics*, no. 158, pp. 467–486.
3. Colombo O. (2021). The use of signals in new-venture financing: A review and research agenda. *Journal of Management*, no. 47(1), pp. 237–259.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed March 20, 2024).
5. Dovgyi S., Nebrat V., Svyrydenko D., Babiichuk S. (2020). Naukova osvita v epokhu industriyi 4.0: vyklyky ekonomichnomu rozvytku ta zrostannu lyudsk'oho kapitalu v Ukraini [Science education in the age of industry 4.0: challenges to economic development and human capital growth in Ukraine]. *Scientific Bulletin of National Mining University*, no. 1, pp. 146–151.
6. Emery, M., & Flora, C. (2020). Spiraling-up: Mapping community transformation with community capital framework. *50 Years of Community Development*, no. 1, pp. 163–179.
7. Ladychenko V., Golovko L. (2019). Dosyahnennya staloho rozvytku shlyakhom ekolohichnoho obliku ta rozkryttya ekolohichnoyi informatsiyi: dosvid Ukrainy ta ES [Achieving sustainable development through environmental accounting and disclosure of environmental information: experience of Ukraine and the EU]. *Sustainable development under the conditions of European integration. Part II*. 182 p.
8. Megits N., Aliyev S, Pustovhar S., Bielialov T., Prokopenko O. (2022). The «Five-Helix» Model as an effective way to develop business in Industry 4.0 of selected countries. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, no. 9(2), pp. 357–368.
9. Ministry of Finance of Ukraine [Indeks inflyatsiyi v Ukraini 2024]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (Accessed March 20, 2024).
10. Nate S., Stavtyskyi A., Kharlamova G. (2023). Index of the Openness and Transparency of Budgeting and Financial Management of the Defence and Security Sector: Case of Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.3390/su15075617>
11. National Bank of Ukraine [NBU zafiksuvav ofitsiyyny kurs hryvni do dolara SSHA na novomu rivni ta vzhyv nyzku dodatkovykh zakhodiv dlya zbalansuvannya valyutnoho rynku ta pidtrymky stiykosti ekonomiky v umovakh viyny]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-zafiksuvav-ofitsiyyny-kurs-grivni-do-dolara-ssha-na-novomu-rivni-ta-vjiv-nizku-dodatkovih-zahodiv-dlya-zbalansuvannya-valyutnogo-rynku-ta-pidtrimannya-stiykosti-ekonomiki-v-umovah-viyni> (Accessed March 23, 2024).
12. Prokopiv S. Testing informational inefficiency of stock price formation of Ukrainian companies-comparison between Ukrainian and Warsaw stock exchanges. URL: <https://core.ac.uk/reader/223010316/>
13. Ruijter E., Détienne, F., Baker M., Groff J., Meijer A. J. (2020) The politics of open government data: Understanding organizational responses to pressure for more transparency. *The American review of public administration*, no. 50(3), pp. 260–274.
14. Shkolnyk I., Kozmenko O., Nowacki R., Mershchii B. (2020). Dependence of the state of public finances on their transparency and the level of corruption in a country. *Economics & Sociology*, no. 13(4), pp. 81–296.
15. Slukhai S. V., Nakonechna Y. L., Demydenko, L. M. (2019) Rol' prozorosti ta vidkrytosti byudzhetnoyi informatsiyi u protsesi dobrovil'noho ob'yednannya terytorial'nykh hromad [The role of transparency and openness of budget information in the process of voluntary amalgamation of territorial communities]. *Financial services*, no. 1, pp. 10–18.
16. Sokolik L., Nikonenko U., Shtets T., Kalinin A., Dorosh I. (2022). Assessing the policy of attracting investments in the main sectors of the economy in the context of introducing aspects of industry 4.0. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, no. 17(2), pp. 497–505.
17. Xie, J., Nozawa, W., Yagi, M., Fujii, H., & Managi, S. (2019). Do environmental, social, and governance activities improve corporate financial performance? *Business Strategy and the Environment*, no. 28(2), pp. 286–300.